

מצות כתיבת ספר תורה**דברים פרק לא**

(לט) וְעַתָּה כְּתֹבוּ לְכֶם אֶת הַשִּׁירָה הַזֹּאת וְלַמָּדָה אֶת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל שִׁמְרָהּ כְּפִיָּהֶם לְמַעַן תִּהְיֶה לִּי הַשִּׁירָה הַזֹּאת לְעֵד בְּבְנֵי יִשְׂרָאֵל :

הלכות קטנות לרא"ש (מנחות) הלכות ספר תורה סימן א

ואומר אני דודאי מצוה גדולה היא לכתוב ס"ת וגם אין למוכרו אלא ללמוד תורה ולישא אשה. . . אבל האידנא שכותבין ס"ת ומניחין אותו בבתי כנסיות לקרות בו ברבים מצות עשה היא על כל איש מישראל אשר ידו משגת לכתוב חומשי התורה ומשנה וגמרא ופירושי' להגות בהן הוא ובניו. כי מצות כתיבת התורה היא ללמוד בה כדכתיב ולמדה את בני ישראל שימה בפיהם. וע"י הגמרא והפי' ידע פי' המצות והדינים על בוריים לכן הם הם הספרים שאדם מצווה לכתבם וגם לא למכרם אם לא ללמוד תורה ולישא אשה:

בית יוסף יורה דעה סימן רע

ויש לתמוה היאך בא הרא"ש לפטור לאדם ממצות כתיבת ספר תורה ולהחליפה בחומשים ומשניות וגמרות ופירושיהן שהרי לא תלה טעם החילוק בין הדורות הראשונים לדורות הללו אלא שבדורות הללו אין לומדין בהן אלא מניחין אותן בבית הכנסת לקרות בהם ברבים וא"כ הוה ליה למימר שגם עכשיו חייבים לכתוב ס"ת וילמדו בהם כשם שהיו לומדים בדורות הראשונים לא לפטרם ממצות כתיבת ס"ת לכך נ"ל שלא בא אלא לחדש לנו חיוב כתיבת חומשים ומשניות וגמרות ופירושיהם ואיסור מכירתן שגם זה בכלל מצות כתיבת ס"ת ושזה יותר מצוה מלכתוב ס"ת ולהניחו בבית הכנסת לקרות ברבים אבל לכתוב ס"ת לקרות בו הוא ובניו פשיטא דגם האידנא זהו עיקר קיום מצות עשה שהרי הוא נוהג בו כמו שהיו נוהגים בדורות הראשונים וכתב רבינו ירוחם (נ"ב ח"ב יז): על דברי הרא"ש שכן כתבו הגאונים:

שולחן ערוך יורה דעה סימן רע

סעיף א

<א> מצות עשה על (א) כל (ב) איש מישראל (ג) לכתוב לו ספר תורה. ואפילו הניחו לו (ד) אבותיו ספר תורה, מצוה לכתוב

משלו.
 !!!

סעיף ב

ה (י) [ד] <ד> האידנא, מצוה לכתוב חומשי תורה ומשנה וגמרא ופירושיהן, (יא) ולא ימכרם אם לא ללמוד תורה ולישא אשה.

דרישה על טור יורה דעה סימן רע

. . . אבל מ"ע דס"ת גם כן במקומה עומדת. ב". ולענ"ד שזהו דוחק גדול לפרש כן דעת הרא"ש . . . ועוד מדסיים וכתב והן והן הספרים שאדם מצווה לכותבן כו' משמע אלו הן ולא ספר תורה. ועוד זיל בתר טעמא דהא הש"י צווה עלינו לכתוב ס"ת כדי ללמוד מתוכה. נמצא דבדורות הללו שאין לומדין מתוכה ליכא בהן מצות עשה על כל אדם מישראל . . .

ט"ז יורה דעה סימן רע

(ד) האידנא מצוה כו'. . . . ואף שלפי משמעו' הלשון של הרא"ש משמע יותר כדברי הדרישה מ"מ נכונים דברי ב"י דהיאך נבטל מצות עשה של ועתה כתבו לכם בחילוף הדורות:

ש"ך יורה דעה סימן רע

ה האידנא כו' - . . . וכן נראה עיקר כהרא"ש ודלא כהב"י וב"ח שכתבו שדעת הרא"ש דודאי איכא מצות עשה בכתיבת ס"ת אפי' בזה"ז אלא שיש ג"כ מצוה לכתוב חומשי התורה ומשנה וש"ס ופירושיהן, מיהו גם העט"ז ומ"מ ריש הלכות ס"ת נמשכו לדברי הב"י:

שו"ת שאגת אריה (ישנות) סימן לו

מיהו כ"ז בדורות הראשונים אבל בדורות האלו כ' הטור בי"ד סי' ר"ע וז"ל וכו' א"א הרא"ש שזה לא נאמר אלא לדורות הראשונים שהיו כותבין ס"ת ולומדין בה אבל האידנא שכותבין ס"ת ומניחין אותה בבה"כ לקרות בהן ברבים מ"ע על כל אדם מישראל אשר ידו משגת לכתוב ה' חומשי תורה ומשנה וגמרא ופי' להגות בהם הוא ובניו. ומצות כתיבת התורה הוא כדי ללמוד בה דכתיב ולמדה את בני' שימה בפיהם וע"י הגמ' ופי' ידע פי' המצות והדינים על בוריים לכן הן הספרים שאדם מצווה לכותבן ע"כ. וכו' הב"י שכו"ה"ר ירוחם בשם הגאונים מ"מ תמה הב"י עליהם על שהחליפו מצות כתיבת ס"ת בגמ' ופי' ואי משום שעכשיו מניחין אותה בבה"כ הל"ל שגם עכשיו חייבין לכתוב ס"ת וילמדו בהן ולא לפוטרו מכתבת ס"ת. ומסיק הב"י שלא באו אלא לחדש לנו חיוב כתיבת חומשים וגמ' ופי' שגם הם בכלל מצות כתיבת ס"ת וזה יותר מצוה מלכתוב ס"ת ולהניחה בב"ה לקרות ברבים אבל לכתוב ס"ת לקרות בה זהו עיקר מצות כתיבת ס"ת גם האידנא עכ"ד. וכן נ"ל עיקר דע"כ א"א לפטור עכשיו ממצות כתיבת ס"ת מפני שאין לומדין בה דאטו טעם מצות כתיבת ס"ת משום כדי ללמוד בה היא דא"כ אם יש לו ס"ת בשום ענין שיהיה כיון שיכול ללמוד ממנה קיים מצוה זו א"כ אמאי אמר רבא אף על פי שהניחו לו אבותיו לאדם ס"ת מצוה לכתוב משלו הרי יכול ללמוד מס"ת זו שהניחו לו אבותיו. אלא וודאי עיקר המצוה הוא שיהא לו ס"ת שכתבה הוא בעצמו משלו וכיון דזהו עיקר המצוה אין לחלק בין דורות הקודמים לאלו. ובזה נדחין דברי הפרישה

שמביא הש"כ דדוקא בימיהם שהיו לומדין בע"פ היו צריכין ללמוד מס"ת אבל בזה"ז שנעשה לנו היתר לכתוב ספרים דפין דפין כ"א בפ"ע א"כ למה לנו לזלזל בכבוד ס"ת חנם ללמוד מתוכה שלא לצורך נמצא בדורות הללו שאין לומדין מתוכה ליכא בהם מ"ע וכ"נ עיקר ע"כ דליתא דא"כ אם הניח לו אביו ס"ת אמאי מצוה לכתוב משלו וכדאמרן מ"מ יכולני לפטור מדין אחר ממצות כתיבת ס"ת בזה"ז משום דאפילו בימי אמוראים לא היו בקיאים בחסרות ויתירות כדאמר ליה רב יוסף לאביי בפ"ק דקדושין (ד' ל) אינהו בקיאים בחסרות ויתירות אנן לא בקיאינן. והרי ס"ת שחסר או יתר אפילו אות א' פסולה א"כ אין בידינו לקיים מצוה זו. ואף על גב דא"ר אף על פי שהניחו לו אבותיו ס"ת מצוה לכתוב משלו לאו משום שהית' מצוה זו נוהגת בימיו אלא דינא קמ"ל כמו סדר קדשי' דגמרינן משום דרוש וקבל שכר. ומ"מ הדבר ברור דמ"מ מדרבנן חייב לכתוב ס"ת בזה"ז מט"א דאל"כ היתה תורה משתכחת מישראל והא מה"ט שרו רבנן אפילו בימי אמוראי לכתוב מילתא חדתא ור"י ור"ל מעיינו בס' אגדתא בשבתא כדאמר רפ"ג דמסכת תמורה (ד' יד) והאידינא הותר לכתוב תורה שבע"פ וכולהו מטעמא דלא לישתכח תורה מישראל. וכיון דע"כ צריך לכתוב חמשה חומשי תורה ראוי לכתוב כדיני קדושת ס"ת לכ"ד ולה"ט אם הניחו לו אבותיו ס"ת א"צ לכתוב משלו כיון שמ"מ יש לו ס"ת ללמוד ממנה תו ל"צ לכתוב יותר וכיון דאיכא לאפלוגי בין דורות ראשונים שבימי אמוראי לדורות אלו מה"ט שכתבו הגאונים והרא"ש א"כ אפי' מדרבנן בטלה מצות כתיבת ס"ת בדורות הללו אבל אלו היינו בקיאים בחסרות ויתרות והיה מ"ע של כתיבת ס"ת נוהג מה"ת לא היה טעם זה מספיק לבטל ממ"ע של תורה דוודאי מצוה זו בפ"ע היא ולא מטעם מצות ת"ת היא וכמש"כ אלא כיון דאין אנו בקיאים בחסרות ויתירות ובזה"ז נתבטל מ"ע זו מה"ט ואין לנו לחייב אלא משום מצות ת"ת כדי שלא ישתכח תורה מישראל כ"ז ל"ש אלא בימי החכמים אבל לא בזה"ז מה"ט שפי' הגאונים. ומה"ט יש לצד קצת לפטור את הנשים בזמן הזה ממצות כתיבת ס"ת לגמרי. כנ"ל:

ערוך השולחן יורה דעה סימן רע

סעיף ט

ולשון הרא"ש והטור משמע להדיא כן דאם כפי' הראשון ה"ל לומר דהאידינא יש גם מצוה במשנה וגמ' ועוד שהרי מפורש כתבו דעיקר המצוה הוא כדי ללמוד בה ועוד שסיימו בדבריהם ולכן הם הם הספרים שאדם מצוה לכותבם דמבואר להדיא דרק הם מצוה ולא ס"ת וכדברי הרא"ש והטור כתב רבינו ירוחם בשם הגאונים ע"ש. אמנם ממה שאמרו בגמ' דלא מהני מה שהניחו לו אבותיו הוי קושיא גדולה על דבריהם אך באמת כשנדקדק בזה אין כאן קושיא כלל דוודאי מקרא מלא הוא דתכלית הכתיבה הוא כדי ללמד כדכתיב ולמדה וגו' אלא שהתורה גזרה שהוא בעצמו צריך לכתוב מה שצריך ללמוד ולכן האידינא ג"כ צריך לקנות בעצמו משניות וגמ':

סעיף י

אמנם נלע"ד דגם לזה אין אנו צריכין דבאמת הרא"ש והטור לא הביאו כלל מימרא זו דאע"פ שהניחו לו אבותיו מצוה לכתוב משלו . . . ונ"ל דאביי שני קושיות מקשה דבאמת זולת מימרא זו דרבה לא מצינו בש"ס שיהא חיוב על כל אחד לכתוב ס"ת דהך דמנחות שהבאנו דלוקח ס"ת מן השוק הוה כחוטף מצוה כתבו כאלו קבלה מהר סיני לא מבואר שם שיש חיוב בזה אלא שיש שכר על זה שהרי עיקר המצוה הוא מקרא דועתה כתבו לכם וגו' ואינו מובא זה במנחות שם ולכן אביי מקשה בשתים מלך אין הדיוט לא כלומר דווקא מלך מצווה בכתיבת ס"ת ולא הדיוט וכ"ש שהדיוט יוצא בשל אחרים ולזה מתרץ לשתי תורות אעיקרא דקושיא שאין ההדיוט מצווה כלל בכתיבת ס"ת לזה מתרץ דלעולם ההדיוט מצווה רק המלך מצווה בשתי תורות וע"ז שנינו וכותב לו ס"ת לשמו אבל על מה שאמר רבה שאע"פ שהניחו לו אבותיו מצוה לכתוב משלו איפריך מהברייתא דרק מלך לא יתנאה בשל אחרים ולא הדיוט ולכן השמיטו זה:

תורה תמימה הערות דברים פרק לא

והיינו שבדיוק אמרו חז"ל מצוה לכתוב ולא לקנות, משום דמעיקר המצוה הוא שיתרבו הספרים בעולם, מפני שע"י זה יגדיל תורה . . . וכן יתחייב לפי"ז במש"כ הפוסקים [שם] דבזה"ז יוצאים מצות כתיבת ס"ת גם בקנין חומשים, דזה הוא רק בקונה ממדפיס, משא"כ בקונה מבעה"ב, וכמבואר.